

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

25/3785-

9. desember 2025

Rettelse: Avgjørelse av klager på kvoter for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen i region 1, 2, 3, 4-5, 6 og 8 i 2025-2026

Klima- og miljødepartementet viser til klager på vedtak fattet av rovviltnemndene i region 1 (Rogaland, Vestland og Vest-Agder), 2 (Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder), 3 (Oppland), 4 og 5 (Hedmark og Akershus, Buskerud, Oslo og Østfold), 6 (Trøndelag og Møre og Romsdal) og 8 (Troms og Finnmark), om kvoter for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen.

Klima- og miljødepartementet opprettholder rovviltnemndenes vedtak i alle regioner for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen i perioden 1. desember 2025 – 31. mai 2026. Den samlede kvoten er høy. Departementet vurderer likevel at det er lite sannsynlig at hele kvoten blir tatt ut. Utover vinteren vil bestandstallene for ulv gradvis bli sikrere og det vil foreligge ytterligere informasjon om det faktiske omfanget av uttak ved lisensfelling. Departementet vil med utgangspunkt i dette fortløpende vurdere eventuelle behov for tiltak for å bidra til å nå bestandsmålet. Det betyr samtidig at det ikke vil bli satt inn ekstra ressurser for å ta ut resterende kvote i regi av Statens naturoppsyn dersom kvotene ikke blir fylt.

Departementet har lagt vekt på historikk og potensial for skade fra ulv på beitedyr utenfor ulvesona i de aktuelle regionene. Departementet finner at det foreligger et potensial for skader som oppfyller vilkåret i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Unntaket er eventuelle revirhevdende ulver i et område nord for ulvesonen i region 5 der departementet finner at det foreligger offentlige interesser av vesentlig betydning som oppfyller vilkåret i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c. Departementet finner også at den vedtatte kvoten under visse forutsetninger ikke truer bestandens overlevelse, og at det ut fra føringene i rovviltpolitikken ikke er andre tilfredsstillende løsninger enn uttak gjennom lisensfelling.

Av hensyn til bestandens overlevelse og den genetisk alvorlige situasjonen i ulvebestanden, samt dyrevelferd knyttet til fellingsperiodens lengde ved lisensfelling rettet mot eventuelle revirhevdende ulver, setter departementet følgende vilkår gjeldende for alle lisensfellingsområder utenfor ulvesona:

- **I alle regioner gjelder at statsforvalterne har myndighet til å kunne stoppe lisensfelling ved mistanke om at genetisk verdifulle dyr er på vandring i områdene der lisensfelling pågår.**
- **Dersom det blir påvist pardannelser innenfor fellingsområdet vurderer Statsforvalteren behovet for å stanse lisensfelling i det aktuelle området etter 15. februar.**
- **Dersom det blir påvist revir med årssvalper innenfor fellingsområdet, vurderer Statsforvalteren behovet for å utsette oppstart av lisensfelling i det aktuelle området til 1. januar.**

Klagene er ikke tatt til følge.

Saksgang

Region 1

Rovviltnemnda i forvaltningsregion 1 vedtok 2. juni 2025 en kvote for lisensfelling av 2 ulver for perioden 1. desember 2025 – 31. mai 2026. Vedtaket ble påklaget av Aktivt Rovdyrvern og Naturvernforbundet i Agder. Nemnda har behandlet klagene og opprettholdt sitt vedtak, og saken ble oversendt Klima- og miljødepartementet 25. juni 2025 for endelig avgjørelse.

Region 2

Rovviltnemnda i forvaltningsregion 2 vedtok 20. august 2025 en kvote for lisensfelling av 2 ulver for perioden 1. desember 2025 – 31. mai 2026. Vedtaket ble påklaget av NOAH – for dyrs rettigheter, Foreningen Våre Rovdyr og Aktivt Rovdyrvern. Rovviltnemnda behandlet de to førstnevnte klagene 25. september 2025, og sistnevnte 1. oktober 2025. Nemnda opprettholdt sitt vedtak, og saken ble oversendt Klima- og miljødepartementet i to forsendelser, hhv. 26. september 2025 og 1. oktober 2025, for endelig avgjørelse.

Region 3

Rovviltnemnda i forvaltningsregion 3 vedtok 20. august 2025 en kvote for lisensfelling av 5 ulver for perioden 1. desember 2025 – 31. mai 2026. Vedtaket ble påklaget av Aktivt Rovdyrvern, NOAH – for dyrs rettigheter og Ulv i hele Norge. Rovviltnemnda behandlet klagene 20. oktober 2025 og opprettholdt sitt vedtak. Saken ble oversendt Klima- og miljødepartementet for endelig avgjørelse.

Region 4 og 5 utenfor ulvesona

Rovviltnemndene i forvaltningsregion 4 og 5 vedtok 21. august en kvote for lisensfelling av 12 ulver i områder utenfor ulvesonen for perioden 1. desember 2025 – 31. mai 2026. Vedtaket ble påklaget av Aktivt rovdyrvern, Rovviltets røst, Foreningen våre rovdyr, NOAH – for dyrs rettigheter og Foreningen ulv i hele Norge. Rovviltnemndene behandlet klagene og

oppretholdt sitt vedtak, og saken ble oversendt Klima- og miljødepartementet 13. oktober 2025 for endelig avgjørelse.

Nemndene i region 4 og 5 har ikke åpnet for lisensfelling av ulv innenfor ulvesona denne vinteren.

Region 6

Rovviltnemnda i forvaltningsregion 6 vedtok 26. august 2025 en kvote for lisensfelling av 3 ulver for perioden 1. desember 2025 – 31. mai 2026. Vedtaket ble påklaget av Aktivt Rovdyrvern, NOAH – for dyrs rettigheter og Foreningen ulv i hele Norge. Rovviltnemnda har behandlet klagen og opprettholdt sitt vedtak. Saken ble oversendt Klima- og miljødepartementet 1. oktober 2025 for endelig avgjørelse.

Region 8

Rovviltnemnda i forvaltningsregion 8 vedtok 26. august 2025 en kvote for lisensfelling av 3 ulver i Sør-Varanger kommune i Finnmark for perioden 1. desember 2025 – 31. mai 2026. Vedtaket ble påklaget av Aktivt Rovdyrvern og NOAH – for dyrs rettigheter. Rovviltnemnda har behandlet klagen 27. oktober 2025 og opprettholdt sitt vedtak. Saken ble oversendt Klima- og miljødepartementet for endelig avgjørelse.

Miljødirektoratet ga sin faglige tilråding for lisensfellingsskvoten av ulv i hele landet 17. november 2025, og oppdatering 19. november 2025.

Klagernes anførsler

I behandlingen har rovviltnemndene trukket fram følgende hovedpunkter fra klagen:

Region 1

Aktivt Rovdyrvern

- Aktivt Rovdyrvern (ARV) klager på vedtaket om lisensfelling av ulv. Ulv er kritisk truga, i sterkt tilbakegang, utsett for innavl og hardt jakttrykk. Bestanden i Sverige og Norge er redusert med 30 % ifølge Rovdata. Det er 51 heilnorske ulvar, men Statsforvaltaren i Innlandet har drept tre på skadefelling nyleg, så talet er usikkert. Ulv skal og kunne vere i region 1, og det kan vere genetisk viktige individ. Det er eit hardt jakttrykk på ulv, både lovleg og ulovleg. Vedtaket i region 1 kan dermed truge overlevinga til bestanden, og det bør ikkje opnast for jakt før bestanden er levedyktig og bestanden er tilført nye genar. Jakt skal berre nyttast som bestandsregulerande verkemiddel og det er ikkje tilfelle her. Jaktida er og innafor ulven sin yngletid. ARV viser og til at Bernkonvensjonen har opna sak mot Norge og har kritisert vår rovdyrpolitikk. ARV etterlyser ein plan for å få ulv opp på eit levedyktig nivå. Vedtaket blir kravd ugyldiggjort.

Naturvernforbundet i Agder

- Naturvernforbundet i Agder (NNV-Agder) klager på vedtaket om lisensfelling av jerv og ulv og peiker på at ulv er kritisk truga på raudlista. Vedtaket til nemnda viser at

store rovdyr er uønskt i regionen. NNV-Agder meiner vedtaket inneber saksbehandlingsfeil og at iverksetting kan stå i motsetnad til anna lovverk som ikkje er vurdert er avklara. Dei ber nemnda grunngje kvifor den fører ein politikk mot kritiske og sterkt truga artar som ikkje bidreg til å styrke ulv og jerv sin utbreiing og bestand, men heller motsett. Både jerv og ulv har sin naturlege utbreiing i regionen, og dei har nøkkelfunksjonar i naturlege økosystem. Nemnda blir bedd om å vurdere naturmangfaldlova § 5 (nml) sitt pålegg om å oppnå intakte økosystem inkludert dei store rovdyra. NNV-Agder er og kritisk til lisensfelling for ulv fram til 01.06 som kan innebere konflikt med dyrevelferdslova og nml. Det blir og peika på at Miljødirektoratet gjennomførte ekstraordinært uttak av 5 jerv, i tillegg til ei tispe med ungar, som ikkje er opplyst om i saksframlegget. Dette er ei alvorleg utelating og kan ha påverka vedtaket om lisensfelling av jerv. NNV-Agder ber om at uttale frå årsmøtet i Naturvernforbundet og blir del av klagen. Det blir her peika på at rovdyra har ein viktig plass i økosystemet, og at det kan hjelpe til med å halde byttedyra friske. NNV-Agder er særleg oppteken av at det er viktig med gode bestandar av gaupe og jerv i Agder. Skade på bufe i Agder skjer oftast ved streifande innvandrande ungulvar frå aust, og det kan vere naudsynt å ta desse skadegjerande individ ut gjennom skadefelling. Men sentrale myndigheiter har bestemt at bestandar av gaupe og jerv skal haldast på eit absolutt minimum, noko NNV-Agder er sterkt imot. Agder er med på å forvalte villreinbestand, som Setesdal Ryfylke. Villreinen i Noreg har over lengre tid vore utsett for fotråte, så kom skrantesjuka (CWD) på reinen, og det er smitte frå sau i fjellet. Av omsyn til sauenevinga har politikarane bestemt at jerv ikkje er ønska her. Likevel er det slik at jerven, med sin gode luktesans, kunne vore med å luke ut dei svake og sjuke byttedyra(reinen) og slik halde bestandane ved god helse og ikkje smitte vidare til andre i flokken. Gaupe har sin naturleg plass i Agder og der er gode bestandar av rådyr som er hovudføda. Det er eit overskot av rådyr etter jakt som gaupa kunne gjort seg nytte, men likevel blir gaupebestanden halde på eit lågmål i Agder. NNV-Agder meiner det er behov for ein ny rovviltpolitikk, og da må rovviltets viktige økologiske rolle i norsk natur bli vektlagt. NNV-Agder ber til slutt om at vedtaket blir oppheva for ny behandling der klagepunkta til forbundet blir vurdert.

Region 2

Aktivt Rovdyrvern

- Det vises til at rovviltnemnda har lagt uriktig tall til grunn. Rapporten fra NINA/Rovdata operer med 4,5 ynglinger, men dette stemmer ikke. Det er 4 ynglinger pr. 2024.
- Det vises til at det sammenlagte uttaket som er vedtatt av rovviltnemndene i år er alt for stort og det det ikke bør åpnes for lisensfelling på ulv i det hele tatt.
- Det vises til at det ikke er åpnet for lisensfelling innenfor forvaltningsområdet for ulv i år på grunn av at risikoen for å havne under bestandsmålet er for høy.
- Ulv er kritisk truet og trenger et ekstra vern for å nå gunstig bevaringsstatus i Norge. Viktig å bevare genetisk viktige individer.

- Vedtaket er følgelig egnet til å true bestandens overlevelse og i strid med prinsippet om andre tilfredsstillende løsninger. Vedtaket strider med Bernkonvensjonen og tar ikke hensyn til den kritikk Bern har kommet med av norsk ulvenedskyting.
- Det vises videre til at lisensfelling er trofejakt som ikke har noe med bestandsregulering eller tap av beitedyr å gjøre. Lisensfelling kan derfor ikke etter Aktivt Rovdyrverns syn hjemles i naturmangfoldloven (nml) § 18 b. Det har heller ingenting med psykososiale hensyn eller offentlige interesser av vesentlig betydning å gjøre og kan ikke hjemles i Nml § 18 c. ARV mener derfor at vedtaket innebærer saksbehandlingsfeil og feil lovanvendelse. Vedtaket kreves ugyldiggjort.

NOAH – for dyrs rettigheter

- Vilåret om bestandens overlevelse er ikke oppfylt, og vedtaket er ikke tilstrekkelig basert på kunnskapsgrunnlaget, jf. nml. § 8. NOAH mener at det ikke bør tillates lisensfelling i regioner utenfor ulvesonen, siden det i seg selv vil være skadelig for bestandens overlevelse på kort og lang sikt.
- NOAH – for dyrs rettigheter mener at vilåret om at de må ha vært skade på husdyr ikke er oppfylt. NOAH kan ikke se at rovviltnemnda har gitt begrunnelse eller vist bevis om at tap av beitedyr forårsaket av ulv i region 2 eller at skadepotensialet er av en slik størrelse eller alvorlighetsgrad at nml. § 18 første ledd bokstav b kan anses å være oppfylt.
- NOAH – For dyrs rettigheter mener at det finnes alternativer til lisensfelling, men at disse ikke er tilstrekkelig vurdert. Rovviltnemnda har ikke gitt noen objektiv eller verifiserbar begrunnelse for hvorfor felling er den eneste tilfredsstillende løsningen, og har ikke tilstrekkelig drøftet eventuelle andre løsninger. Det finnes tiltak som forskningen har bevist mer effektive for å beskytte tamme husdyr mot rovdyr. NOAH mener derfor at vilåret om å finne andre tilfredsstillende løsninger ikke er oppfylt i denne saken, jf. nml. § 18 andre ledd og Bernkonvensjonens artikkel 9.
- NOAH - for dyrs rettigheter konkluderer med at vedtaket utgjør en uforsvarlig forvaltning av ulv. Det vises også til at Bernkonvensjonen i desember 2024 åpnet sak om norsk ulvepolitikk. Det bes om at klagen tas til følge og at det ikke tillates lisensfelling av ulv i region 2 i 2025-2026.

Foreningen våre rovdyr

- Foreningen Vår Rovdyr peker på bestandens situasjon. De viser til at arten er sterkt truet og bestanden er svært liten og sårbar.
- Den vises til lav genetiske variasjon i ulvebestanden (høy grad av innavl), og at dette truer bestandens overlevelse på sikt. Det pekes på ulike tiltak som kan motvirke dette og at en mer fleksibel og økologisk forankret forvaltning er avgjørende for å sikre ulvens framtid i Norge.
- Foreningen våre rovdyr mener at det ikke er noen biologisk begrunnelse for å sette en lisensfellingskvote i region 2 og at genetisk status må avgjøres før det åpnes for felling av ulv innenfor region 2 i lisensfellingsperioden. Det pekes også på at det legges for liten vekt på forebyggende tiltak.

Region 3

Aktivt rovdyrvern (ARV):

- ARV bestrider at nemnda har vedtakskompetanse siden bestanden nå ser ut til å befinne seg i nedre sjikt av bestandsmålet.
- ARV mener det gjøres for lite for å vareta genetisk viktige individer. Lisensfelling av ulv utenfor sonen innebærer stor risiko for å drepe migrerende finskrussiske individer.
- Arv mener vedtaket vil true bestandens overlevelse og er følgelig lovstridig.
- Mener at vedtaket utgjør brudd på Bernkonvensjonen.
- Lisensfelling av ulv er ikke bestandsregulering, og ARV mener at det ikke kan hjemles i Naturmangfoldloven § 18b.
- ARV begjærer vedtaket ugyldiggjort.

NOAH:

- NOAH mener at vedtaket strider mot nasjonal og internasjonal lov - §§ 5, 8, 9 og 18 i naturmangfoldloven, Grunnlovens § 112 og artikler 2, 6 og 9 i Konvensjon om vern av ville europeiske planter og dyr, og deres naturlige leveområder (Bernkonvensjonen) - og bør omgjøres slik at det ikke tillates noen lisensfelling av ulv i region 3.
- De mener bestanden må være mye større for at den skal overleve på lang sikt, og den eneste muligheten for å få tilført nye gener til bestanden er å la streifende ulv få vandre utenfor det knappe 5 % av Norges areal som er avsatt til ynglende ulv (ulvesonen).
- De minner om at Norge forpliktet til å finne andre løsninger til eventuelle konfliktsituasjoner også utenfor ulvesonen.
- Bernkonvensjonen kritiserer Norges ulveforvaltning i brev av 11. oktober 2024, og åpnet sak mot norsk ulvepolitikk desember 2024.
- Mener at saksutredningen er utilstrekkelig, hvor det ikke er vurdert hvilke konsekvenser lisensjakt har på ulvebestand, hvordan genetisk verdifulle individer blir skånet og hvordan lisensfelling påvirker innavl i bestanden.
- NOAH finner det også svært kritikkverdig at det ikke er nevnt i saksdokumentene at ulven er kategorisert som sterkt truet på den svenske rødlista 2020. Det betyr at bestandens status i Sverige har forverret seg sammenlignet med rødliste-vurderingen fra 2015 da ulven var kategorisert som sårbar. NOAH mener videre at rødlistevurdering gir et mer helhetlig bilde om bestandens status enn de matematiske beregningene om populasjonsstørrelsen med ulike beskatningsnivå.
- NOAH mener at kunnskapsgrunnlaget i rovviltmemndenes vurdering er mangelfullt og ikke oppfyller krav til kunnskapsgrunnlag i nml. § 8. NOAH kan heller ikke forstå hvorfor rovviltmemnda ikke har anvendt føre-var-prinsippet i denne saken.
- NOAH mener å skyte fem ulv ikke vil stanse eller vesentlig redusere skadesituasjonen, siden nye ulver vil ta deres plass.
- NOAH mener at det heller må iverksettes forebyggende tiltak som hindrer ulv adgang til sau. De viser til at det finnes tiltak som forskningen har bevist er mer effektive for å beskytte tamme husdyr mot rovdyr. NOAH mener derfor at vilkåret om å finne andre tilfredsstillende løsninger ikke er oppfylt i denne saken, jf. nml. § 18 andre ledd og Bernkonvensjonens artikkel 9.

- NOAH kan ikke se at rovviltnemnda har gitt begrunnelse eller vist bevis om at skade forårsaket av ulv i region 3 eller at skadepotensialet er av et slikt omfang eller alvorlighetsgrad at nml. § 18 første ledd bokstav b kan anses å være oppfylt.
- Vilkåret om andre tilfredsstillende løsninger er ikke oppfylt, jf. § 18 andre ledd i nml.
- NOAH hevder også at vedtaket også er i strid med mål 4 i den nye naturavtalen (Kunming-Montreal rammeverket for naturmangfold) som er helt tydelig på at menneskelig induisert utryddelse av kjente truede arter skal stanses umiddelbart.

Ulv i hele Norge (UHN)

- UHN mener at lisensfelling representerer en irreversibel reduksjon i en sårbar bestand
- Vedtaket mangler dokumentasjon på bestandens sårbarhet, og hvilken effekt kombinasjonen av lisensfelling og ulovlig jakt har på bestanden. Alternativer til konfliktløsning er mangelfull.
- UHN mener at vedtaket har mangler på forvaltningsmessige prinsipper.
- UHN peker på at vedtaket overser betydningen av ulovlig jakt som en kritisk uregelmessig faktor, og mener at lisensfelling kombinert med ulovlig jakt øker risikoen for genetisk tap, redusert pardannelse og økologisk ubalanse.
- Ulvesonens etablering i sin nåværende form kan være i strid med nåværende lov.
- Lisensfelling under nåværende forhold kan undergrave nasjonale mål om levedyktig bestand.
- UHN mener at vedtaket er rettslig og faglig ugyldig, og kan ikke gjennomføres uten betydelig risiko for ulvens overlevelse og genetiske helse.

Region 4 og 5

Aktivt Rovdyrvern

- ARV hevder at rovviltnemndene ikke har vedtakskompetanse, og at bestanden ligger på og ikke over bestandsmålet.
- ARV kan ikke se at nemndene ivaretar sitt mandat om den todelte målsettingen.
- ARV mener lisensfelling av ulv kun handler om troféjakt på en kritisk truet art.
- De mener rovviltnemndenes vedtak bryter lovverket og internasjonale forpliktelser.
- De mener rovviltnemndene må ta høyde for den ulovlige jakten.
- ARV etterlyser hvilke grep rovviltnemndene vil ta for å oppnå den felles bestandsstatusen på 340 individer sammen med Sverige.
- ARV mener nemndene må ta hensyn til bedret genetikk.
- De mener genetisk viktige ulver må ivaretas.
- ARV ber nemndene om å oppdatere sin kunnskap om norsk lovgivning og forskrifter, da nemndene åpenbart ikke har den tilstrekkelige kompetanse da de legger feil premisser til grunn for sine avgjørelser.
- Rovviltnemndene har et lokalt fokus, men må forventes å løfte blikket og se på ulvebestanden helhetlig og samtidig ta delansvar i sin region.
- ARV mener vedtaket er uforsvarlig, kunnskapsløst, tendensiøst, politisk, ikke kunnskapsforankret, rovdyrfiendtlig, lovstridig og innebærer feil saksbehandling. Vedtaket begjæres ugyldiggjort.

Rovviltets Røst

- De påpeker at ulven er fredet, og mener at lisensjakt og skadefelling de siste årene har vist at ulvestammen ikke er så robust som rovviltneemndene mener.
- De hevder at å skyte bort ulver utenfor ulvesonen når vi har såpass få som rundt 50 ulver i landet vil være både ansvarsløst og bekymringsfullt.
- Skadefellinger må tas med i betraktningene vedrørende lisensjakt, samt annet jakttrykk og påvirkningsfaktorer som f.eks påkjørsler, naturlig død og illegal avlivning.
- De mener rovviltneemndene må huske på at ulven fortsatt skal forvaltes innenfor den samme tolkningen av naturmangfoldloven som tidligere, og at Norge har samme forpliktelse til å sikre artens overlevelse i Norge, samt å bidra til en levedyktig ulvebestand i Sør-Skandinavia, uavhengig ulvens status i Europa. (vedr nedklassifiseringen i Bernkonvensjonen fra "sterkt beskyttet" til "beskyttet" 7 mars 2025).
- Ulvestammen er skjør, og at såpass mange lederdyr enten blir skiftet ut, eller bare borte er en bekymring forvaltningen bør ta med i vurderingene om lisensjakt.
- Rovviltets Røst påpeker at oversikt over valpekull født i 2025, ikke kommer før juni 2026. Det er dermed ikke kjent hvor mange valpekull som er født i 2025. Dette er også med på å forsterke vår klage, og de mener derfor at det ikke bør tas ut ulv utenfor ulvesonen i reg. 4 og 5 i 2026 og at vedtaket bør annulleres.

Foreningen Våre Rovdyr

- Vedtaket bryter med naturmangfoldloven og Norges forpliktelser overfor Bernkonvensjonen.
- Vedtaket tar ikke hensyn til genetisk status, mangel på forebyggende tiltak og norsk lov. FVR kan heller ikke se at det finnes lovlig hjemmel i naturmangfoldloven § 18 bokstav c om offentlige interesser av vesentlig betydning. FVR mener at det ikke kan åpnes for lisensfelling på ulv etter mange år med uforsvarlig jakt på en kritisk truet art.
- Ved å tillate felling utenfor ulvesonen, der slike genetisk verdifulle individer oftest etablerer seg, risikerer man å svekke den genetiske variasjonen ytterligere. Dette er i strid med naturmangfoldloven § 5, som fastslår at arter skal kunne opprettholde levedyktige bestander og leve i sine naturlige utbredelsesområder.
- Vedtaket mangler dokumentasjon på at forebyggende tiltak er forsøkt eller vurdert.
- Vedtaket om lisensfelling bryter med flere sentrale bestemmelser i naturmangfoldloven.
- Spesielt reagerer FVR på bruken av naturmangfoldloven § 18 bokstav c, hvor det ikke foreligger noe faglig grunnlag for at et fåtall ulver påvirker offentlige interesser av vesentlig betydning på noen negativ måte. FVR mener at dette ikke kan benyttes som lovlig hjemmel for å skyte ulv utenfor ulvesonen i Norge.
- En slik høy kvote på ulv utenfor ulvesonen strider med norsk lov, men også med Norges internasjonale forpliktelser.

NOAH

- NOAH mener at vedtaket utgjør svært uforsvarlig forvaltning av ulv, og strider mot nasjonal og internasjonal lov – §§ 5, 8, 9 og 18 i naturmangfoldloven (nml.), Grunnlovens § 112 og artikler 2 og 9 i Bernkonvensjonen.
- Vilkåret om bestandens overlevelse er ikke oppfylt, og vedtaket er ikke tilstrekkelig basert på kunnskapsgrunnlaget, jf. nml. § 8.
- NOAH stiller seg kritisk til den tynne, utilstrekkelige saksutredningen som vedtaket bygger på.
- NOAH mener at det ikke bør tillates lisensfelling utenfor ulvesonen, siden det i seg selv vil være skadelig for bestandens overlevelse på kort og lang sikt.
- Vilkåret om skade er ikke oppfylt.
- NOAH kan ikke se at rovviltmyndene har gitt begrunnelse eller vist bevis om at tap av beitedyr forårsaket av ulv i region 4 og 5 eller at skadepotensialet er av en slik størrelse eller alvorlighetsgrad at nml. § 18 første ledd bokstav b kan anses å være oppfylt.
- NOAH mener det ikke finnes hjemmel for å skyte ulv utenfor ulvesonen ut ifra naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c.
- Vilkåret om andre tilfredsstillende løsninger er ikke oppfylt.
- Rovviltmyndene har ikke gitt noen objektiv eller verifiserbar begrunnelse for hvorfor felling er den eneste tilfredsstillende løsningen, og har ikke tilstrekkelig drøftet eventuelle andre løsninger. NOAH mener derfor at vilkåret om å finne andre tilfredsstillende løsninger ikke er oppfylt i denne saken, jf. nml. § 18 andre ledd og Bernkonvensjonens artikkel 9.
- Vi ber derfor om at vår klage tas til følge og at det ikke tillates lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen i region 4 og 5 i 2025-2026.

Foreningen ulv i hele Norge

- De mener vedtaket bygger på en forvaltningsmodell der ulv i praksis forvises til en kunstig «ulvesone». Denne soneringen har intet rettslig grunnlag i naturmangfoldloven eller Bernkonvensjonen. Ulv skal kunne vandre fritt innen sitt naturlige utbredelsesområde.
- Kravet i nml. § 18 om at andre løsninger skal være vurdert, er ikke oppfylt. Forebyggende tiltak (gjerder, vokterhunder, tidlig sanking) er ikke tilstrekkelig utredet eller prøvd ut. Dette er en klar saksbehandlingsfeil.
- Genetikk er ikke tilstrekkelig hensyntatt i vedtaket.
- Nemndenes kvotefastsettelse tar ikke høyde for den omfattende ulovlige jakten og annen ikke-lisensiert dødelighet. Den samlede belastningen er dermed sterkt undervurdert.
- Vedtaket setter bestanden i fare og bryter med forutsetningen om at uttak ikke kan true artens overlevelse.
- Argumentasjon om ulv som en «fare» for mennesker er ikke vitenskapelig forankret. Ulv er sky, og dokumenterte angrep på mennesker i Norge er fraværende. Frykt alene kan ikke rettferdiggjøre felling av en truet art.
- De hevder vedtaket er ugyldig fordi det strider mot naturmangfoldloven §§ 8–12 og § 18. Det bygger på en ulovlig soneforvaltning i strid med Bernkonvensjonen. Det er

basert på mangelfullt kunnskapsgrunnlag og manglende vurdering av alternative tiltak. Det setter en allerede truet bestand i fare.

- Foreningen Ulv i hele Norge anmoder derfor om at vedtaket oppheves i sin helhet.

Region 6

Aktivt Rovdyrvern (ARV):

- Påpeker at ulv er kritisk truet, at bestandsstørrelsen er redusert og har ikke økt siden 2005. De viser videre til lisensfellingskvoter i andre norske regioner, og at uttak i Sverige må hensyntas i vurdering av lisensfellingskvote for region 6. ARV begjærer vedtaket om lisensfellingskvote ugyldiggjort. ARV mener det foreligger brudd på naturmangfoldloven §§ 5 og 8, samt Bernkonvensjonen.

NOAH:

- Klager anfører at vilkåret om bestandens overlevelse ikke er oppfylt, og at vedtaket ikke er tilstrekkelig basert på det tilgjengelige kunnskapsgrunnlaget, jf. nml. § 8. Videre påpekes det at vilkåret om skade ikke er oppfylt, og til slutt at vilkåret om andre tilfredsstillende løsninger ikke er oppfylt.

I møtet 22. september 2025 behandlet nemnda også en ettersendt klage fra Foreningen ulv i hele Norge. Sekretariatet vurderte at innholdet i klagen ikke endret tilrådommen i saken.

Departementet viser til følgende hovedanførsler i klagen:

- Manglende forholdsmessighet og nødvendighet
- Brudd på naturmangfoldloven §§ 5 og 14
- Mangelfull begrunnelse og utredning
- Genetisk betydning av streifulv
- Føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9
- Internasjonale forpliktelser om å sikre ulvens vern

Region 8

Aktivt Rovdyrvern (ARV):

Ulv er kritisk truet i Norge

ARV skriver det er ekstremt høy risiko for at ulv blir fullstendig utryddet fra Norge. At det er 50 % sannsynlighet for at de dør ut i løpet av 10 år eller tre generasjoner.

Ulv er en naturlig tilhørende art og skal ha et ekstra vern jf. Bernkonvensjonen artikkel 9.

Genetisk viktige ulver

Regionen har noe innvandring av ulv fra Finland og Russland. Dette er genetisk viktige ulver som i henhold til avtale med Sverige skal ivaretas for å styrke den genetiske statusen til ulv. Ulv er fåtallige, preget av innavl og er en isolert bestand i Fennoskandia. Det politisk og altfor lavt fastsatte bestandsmålet forutsetter ivaretagelse av disse individene og at deres gener videreføres i bestanden. Det er derfor viktig å igangsette et program for dette. Det kan gjøres ved å utvide forvaltningsområdet for ynglende ulv, eller å flytte genetisk viktige ulver inn i ulvesonen.

Feil lovanvendelse og feil saksbehandling

ARV mener vedtaket kan påføre bestanden irreversible skader, og at det ikke har til intensjon å benytte ikke-letale virkemidler i stede for troféjakt på kritisk truet ulv. ARV skriver videre at ulv skal forekomme i sine naturlige, foretrukne utbredelsesområder og at det kan synes som region 8 omfatter slike gode leveområder for ulv og at det derfor skal legges til rette for forekomst av ulv i regionen.

Gjøre region 8 til forvaltningsområde for ulv eller flytte ulvene

ARV ber Rovviltnemnda for region 8 om å fremforhandle en avtale med Miljødirektoratet/KLD om en plan for å omdefinere hele eller deler av region 8 til ulveprioritert sone og/eller å flytte skadegjørende individer til allerede etablert forvaltningsområde for ynglende ulv. Dette vil være i tråd med Bernkonvensjonen, Bonnkonvensjonen, Naturmangfoldloven og vår avtale med Sverige om ivaretagelse av genetisk betydningsfulle individer.

Aktivt rovdyrvern anmoder om at vedtaket om lisensfelling av 3 ulver forkastes.

NOAH – for dyrs rettigheter:

Norge er forpliktet til å sikre et strengt vern av ulv utover bestandsmålet

Ulv er kritisk truet på norsk rødliste, med høy risiko for utryddelse. Vedtaket strider mot §§ 5, 8, 9 og 18 i naturmangfoldloven, Grunnlovens § 112, og artikler 2, 6 og 9 i Bernkonvensjonen.

Beskyttelse av genetisk viktige individer

Rovviltnemnda erkjenner at ulver fra den Finsk-Russiske bestanden er genetisk tiltrengt i den skandinaviske ulvebestanden. Samtidig hevder nemnda at det er «svært liten mulighet for at disse selv skal vandre til den Skandinaviske bestanden», og bruker dette som begrunnelse for ikke å unnta disse individene fra lisensfelling. Det er ingen politiske føringer eller avtaler som tilsier at kun genetisk viktige ulver som kommer til Norge fra Sverige skal beskyttes. Norge har et selvstendig ansvar for å sikre tilførsel av genetisk mangfold. Klima- og miljødepartementet har understreket viktigheten av innvandring fra den finskrussiske bestanden. Bestanden må være større for å overleve på lang sikt. Streifende ulv må få vandre utenfor ulvesonen for å tilføre nye gener. Skyting av ulver utenfor ulvesonen hindrer nødvendig vandring. NOAH mener det er helt uakseptabelt at det gis tillatelse til å skyte genetisk verdifulle ulver og mener at vedtaket må omgjøres slik at det ikke tillates lisensfelling av ulver i region 8.

Bernkonvensjonen har kritisert norsk ulveforvaltning

Bernkonvensjonen har åpnet sak mot Norges ulveforvaltning. Komiteen gir kritikk mot å redusere og begrense en kritisk truet art. Det oppfordres til å prioritere ikke-letale tiltak og promotere sameksistens mellom mennesker og ulv. I mai 2025 fikk Norge igjen kritikk fra Bernkonvensjonen: Norge viser fortsatt manglende respekt for konvensjonens krav, og tillater for høye kvoter for jakt på ulv. Konvensjonen krever at ulvepopulasjonen beskyttes og mener at midlertidig eller lokalt jaktforbud er nødvendig for å gjenopprette bestanden.

Kunnskapsgrunnlaget

Vedtaket er ikke tilstrekkelig basert på kunnskapsgrunnlaget. Ingen vurdering av konsekvensene av lisensjakt på ulvebestanden eller hvordan genetisk verdifulle individer skal beskyttes. Manglende vurdering av ulvens status som kritisk truet på den norske rødlista og hvordan skyting av genetisk viktige ulver vil påvirke innavl. NOAH finner det også kritikkverdig at det ikke er nevnt i vedtaket at ulven er kategorisert som sterkt truet på den svenske rødlista 2020. Det betyr at bestandens status i Sverige har forverret seg sammenlignet med rødliste-vurderingen fra 2015 da ulven var kategorisert som sårbar.

Føre-var-prinsippet

Naturmangfoldlovens § 9, føre-var-prinsippet, burde vært anvendt i denne saken. Det finnes ingen forvaltningsplan om langsiktig overlevelse av ulvebestanden i Norge, derfor bør man avstå fra lisensfelling av ulv i Norge.

Bestandens overlevelse

Rovviltnemnda har ikke sikret at lisensfelling ikke er skadelig for bestandens overlevelse og levedyktighet i Norge. Vilåret om bestandens overlevelse er dermed ikke oppfylt, jf. naturmangfoldloven § 18.

Manglende dokumentasjon av skade

Vedtaket om lisensfelling er ugyldig fordi skadevilåret ikke er tilstrekkelig dokumentert. Ulv er en streifende art, og det er mulig at ulver i region 8 vil vandre videre uten å forårsake tap. Rovviltnemndas vurdering av skadeomfanget er overfladisk og basert på generelle uttalelser, uten konkret vurdering av risikoen for skade i den kommende perioden. Tap av rein til ulv kan i noen tilfeller anses som kompensatorisk, hvor andre faktorer som matmangel og høyt reintall også spiller en rolle. Dette er et viktig aspekt ved vurdering av skadevilåret, men som ikke er hensyntatt av rovviltnemnda.

Proporsjonalitet og alvorlighet

NOAH henviser til Bernkonvensjonens Revised Resolution No. 2 (1993) som sier at unntak skal være proporsjonale med skaden. Tapssituasjonen i regionen er ikke av en slik størrelse eller alvorlighet at det gir grunnlag for lisensfelling av kritisk truet ulv. Lovavdelingen har uttalt at det er et minstekrav til skadens alvorlighetsgrad og omfang før uttak kan skje, og dette minstekravet er ikke oppfylt i vedtaket.

Andre tilfredsstillende løsninger

Naturmangfoldloven § 18 krever at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte før lisensfelling tillates. Det finnes mange ikke-dødelige tiltak som kan beskytte tamrein mot ulv, men disse er ikke tilstrekkelig vurdert av rovviltnemnda. Lisensfelling er ikke et egnet tiltak for å hindre tap av beitedyr. Forskning viser at skyting er lite effektivt for å hindre tap, og at ikke-dødelige tiltak bør prioriteres.

Lokale forhold og risiko

Forskning viser at lokale forhold, ikke antallet rovdyr, spiller en nøkkelrolle for å redusere tap til rovdyr. Faktorer som landskapstrekk, avstand til skogsdeksel, og menneskelig tilstedeværelse påvirker risikoen for tap.

Biologiske prinsipper

Felling av rovdyr har ofte liten effekt på lang sikt. Endring av miljøforhold for å gi byttedyr flere muligheter for flukt/gjemsel er mer effektivt.

Miljøtilpasning

Beitedyrenes miljø må manipuleres for å oppfattes som mindre tiltrekkende for ulven. Slovakiske og portugisiske studier viser at beitepraksis påvirker nivået av tap til ulv.

Manglende dokumentasjon på ikke-dødelige tiltak

Ingen dokumentasjon på hvilke ikke-dødelige tiltak som er forsøkt før lisensfelling. Flytting av ulv, spesielt genetisk verdifulle individer, er et gjennomførbart tiltak som tidligere er benyttet i Norge.

Ressursbruk i reindrifta

Rovviltnemnda hevder at reindrifta har brukt store ressurser, men spesifiserer ikke hvilke tiltak som er forsøkt. Skremmetiltak, økt tilsyn, flaggliner og andre forebyggende tiltak er ikke spesifikt vurdert.

Effektive tiltak fra andre land

Flaggliner har vist seg svært effektive i andre land, men brukes i Norge til å ringe inn ulver under lisensjakt. Økt overvåkning og tilstedeværelse, samt bruk av vokterhund, har vist seg effektivt i andre land.

Manglende vurdering av andre løsninger

Rovviltnemnda har ikke tilstrekkelig vurdert eller forsøkt andre løsninger før de konkluderte med at felling er den eneste tilfredsstillende løsningen. Bernkonvensjonen krever at myndighetene velger den løsningen som har minst negative effekter på arten.

Alternative tiltak

Forskning viser at alternative, ikke-dødelige tiltak er mer effektive enn lisensfelling for å hindre tap av beitedyr. Bernkonvensjonen har bedt norske myndigheter om å prioritere slike tiltak.

Konklusjon

Vedtaket utgjør svært uforsvarlig forvaltning av ulv og strider mot nasjonal og internasjonal lov. Vedtaket strider også mot mål 4 i Kunming-Montreal rammeverket for naturmangfold, som krever at menneskelig induert utryddelse av truede arter stanses umiddelbart. NOAH ber om at klagen tas til følge og at det ikke tillates lisensfelling av ulv i region 8 i perioden 01.12.2025–31.05.2026.

Ulv i hele Norge:

Brudd på norsk lovverk og internasjonale forpliktelser

Ulv i hele Norge mener vedtaket bryter med både nasjonale og internasjonale miljøforpliktelser, herunder:

1. Naturmangfoldloven §§ 8–12, hvor det stilles krav til kunnskapsgrunnlag, føre-varprinsippet og forvaltning som skal sikre levedyktige bestander. Felling av genetisk verdifulle ulver – som det er risiko for i dette området – kan bidra til å redusere den genetiske variasjonen og svekke artens evne til overlevelse.
2. Bernkonvensjonen, der ulven (*Canis lupus*) er listet som en strengt beskyttet art. Norge er forpliktet til å bevare slike arter og deres leveområder. Det åpnes bare for unntak når det er vitenskapelig godt begrunnet og ikke skader bestandens overlevelse.

Mangelfull faglig vurdering

Ulv i Hele Norge stiller spørsmål ved om det i denne saken foreligger et tilstrekkelig faglig og vitenskapelig grunnlag for lisensfelling. Det framgår ikke av vedtaket hvilke vurderinger som er gjort av genetisk verdi, bestandens status eller økologiske konsekvenser. Det nevnes kun kvote og periode. Slike vedtak må etter vår mening underbygges av grundige konsekvensutredninger og vurderinger i lys av føre-var-prinsippet.

Krav fra Ulv i hele Norge

ber om at:

- Vedtaket om lisensfelling av ulv i Sør-Varanger kommune stanses umiddelbart inntil grundigere vurderinger foreligger.
- Det dokumenteres hvorvidt ulvene som eventuelt kan bli felt, har genetisk verdi for bestanden.
- En uavhengig faglig gjennomgang av vedtaksgrunnlaget og prosessen i sak 41/25 gjennomføres. Fremtidige vedtak om lisensfelling må underlegges strengere krav til naturfaglig dokumentasjon, i tråd med Naturmangfoldloven, Bernkonvensjonen og forvaltningslovens krav.
- Ber om at klagen behandles i tråd med forvaltningslovens §§ 28 og 29, og at vi mottar skriftlig tilbakemelding innen lovpålagt frist.

Departementet viser ellers til klagen i de ulike forvaltningsregionene i sin helhet.

Rovviltnemndenes vurderinger

Region 1

Rovviltnemndas vedtak er tilgjengelig på Miljøvedtaksregisterets sider: [Vedtak om lisensfelling av ulv i rovviltregion 1 for 2025 - 2026](#)

Ved behandling av klagen har rovviltnemnda konkludert med følgende:

«Nemnda finn etter dette ikkje grunn til å oppheve vedtaka i sak 08/25 og 09/25, og vi meiner heller ikkje at vedtaket er ugyldig. Klagene blir med dette oversendt Klima- og miljødirektoratet for endeleg avgjerd.»

Departementet viser også til nemndas øvrige vurderinger i behandling av saken.

Region 2

Rovviltnemndas vedtak er tilgjengelig på Miljøvedtaksregisterets sider [Vedtak om kvote for lisensfelling av ulv i 2025/2026 i rovviltregion 2.](#)

Ved behandling av klagen har rovviltnemnda konkludert med følgende:

«Rovviltnemnda viser til at klagen har innkommet innen fristen og at klageren har rettslig klageinteresse. Rovviltnemnda har med grunnlag i klagen fra Foreningen Våre Rovdyr og NOAH – for dyrs rettigheter vurdert vedtaket om kvote for lisensfelling av ulv i rovviltregion 2 i 2025/2026 på nytt. Vi kan ikke se at det har framkommet ny kunnskap eller nye opplysninger som tilsier at vedtaket skal endres. Vedtaket av 20. august 2025 i sak 7/2025 om kvote for lisensfelling av ulv opprettholdes, og klagen oversendes Klima- og miljødepartementet for endelig avgjørelse, jf. forvaltningsloven § 33, fjerde ledd..»

«Rovviltnemnda viser til at klagen har innkommet innen fristen og at klageren har rettslig klageinteresse. Rovviltnemnda har med grunnlag i klagen Aktivt Rovdyrvern vurdert vedtaket om kvote for lisensfelling av ulv i rovviltregion 2 i 2025/2026 på nytt. Vi kan ikke se at det har framkommet ny kunnskap eller nye opplysninger som tilsier at vedtaket skal endres. Vedtaket av 20. august 2025 i sak 7/2025 om kvote for lisensfelling av ulv opprettholdes, og klagen oversendes Klima- og miljødepartementet for endelig avgjørelse, jf. forvaltningsloven § 33, fjerde ledd.»

Departementet viser også til nemndas øvrige vurderinger i behandling av saken.

Region 3

Rovviltnemndas vedtak er tilgjengelig på Miljøvedtaksregisterets sider: [Vedtak om kvote og område for lisensfelling av ulv i region 3/Oppland 2025-2026](#)

Ved behandling av klagen har rovviltnemnda konkludert med følgende:

«Rovviltnemnda legger til grunn at nemnda har hatt tilgang til den nødvendige og eksisterende kunnskap for å fatte gyldig vedtak, jf. Naturmangfoldloven § 8, jf. Også forvaltningsloven § 17. Rovviltnemnda kan før øvrig ikke se at det i klagen er kommet fram nye momenter som tilsier en omgjøring av rovviltnemndas vedtak av 21. august 2025 i sak 14/25.»

Departementet viser også til nemndas øvrige vurderinger i behandling av saken.

Region 4 og 5

Rovviltnemndas vedtak av 23. august 2024 er tilgjengelig på Miljøvedtaksregisterets sider: [Vedtak om kvote og område for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen sesongen 2025-2026](#)

Ved behandling av klagen har rovviltnemnda konkludert med følgende:

«Rovviltnemndene i region 4 og 5 har vurdert vedtak 3/25 datert 21.08.2025 på nytt, men finner ikke grunnlag for å endre på vedtaket og sender saken til Klima- og miljødepartementet for klagebehandling.»

Departementet viser også til nemndas øvrige vurderinger i behandling av saken.

Region 6

Rovviltnemndas vedtak av 20. august 2024 er tilgjengelig på Miljøvedtaksregisterets sider: [Vedtak om kvote for lisensfelling av ulv i region 6 2025/2026](#)

Ved behandling av klagen har rovviltnemnda konkludert med følgende:

«Rovviltnemnda viser til at klagen har innkommet innen fristen. Det anses at Aktivt Rovdyrvern, NOAH og Foreningen ulv i hele Norge har rettslig klageinteresse i henhold til forvaltningsloven § 28. Det er ikke fremkommet ny informasjon via klagen som tilsier at rovviltnemnda bør endre sitt vedtak i sak 33/25 kvote for lisensfelling av ulv 2024/2025. Rovviltnemnda opprettholder sitt vedtak av 26. august 2025 i sak 33/25 om kvote for lisensfelling av ulv 2025/2026. Klagen oversendes dermed Klima og miljødepartementet for endelig avgjørelse, jf. forvaltningsloven § 33, fjerde ledd.»

Departementet viser også til nemndas øvrige vurderinger i behandling av saken.

Region 8

Rovviltnemndas vedtak er tilgjengelig på Miljøvedtaksregisterets sider: [Kvote for lisensfelling av ulv 1.12.2025–31.5.2026](#)

Ved behandling av klagen har rovviltnemnda konkludert med følgende:

«Kvoten for lisensfelling av ulv truer ikke bestandens overlevelse og formålet kan ikke nåes på annen måte. Rovviltnemnda kan ikke se at klagen tilfører saken nye opplysninger som gir grunnlag for å endre vedtaket. Rovviltnemnda opprettholder sitt vedtak. Saken oversendes Klima- og miljødepartementet for endelig avgjørelse. Det rettslige grunnlaget for avgjørelsen er naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b og rovviltforskriften §§ 7 og 10 samt. §§ 1, 3 og 4.»

Departementet viser også til nemndas øvrige vurderinger i behandling av saken.

Miljødirektoratets faglige tilråding

Miljødirektoratet har redegjort for bestandssituasjonen og bestandsutviklingen for ulv i Norge og Skandinavia. Gjennomgangen viser blant annet at det vinteren 2024-2025 ble påvist 40 familiegrupper i Skandinavia, hvorav 3 helnorske og 3 i grenserevir. Etter deling av grenserevir med en faktor 0,5 gir dette totalt 4,5 familiegrupper med ungekull i den norske delen av bestanden. I tillegg kommer 30 revirmarkerende ulvepar i Skandinavia, hvorav to helnorske og 1 i grenserevir. Dette er samlet sett en nedgang på seks familiegrupper og to revirmarkerende par fra vinteren 2023-2024. Antall individer er i 2024-2025 beregnet til totalt

ca. 375 ulver i den sør-skandinaviske bestanden, noe som er en reduksjon på 65 dyr fra året før. Av disse ble 50-57 ulver totalt registrert i Norge, hvorav 40-47 med helnorsk tilhold og halvparten av 19 ulver som hadde tilhold i grenserevir.

I tallene referert over inngår alle registrerte ulver. I Norge ble et helnorsk ulvepar (Risberget-Ulvåa) og et ulvepar i grenserevir (Fjornshöjden) felt forrige vinter, i tillegg til en ulv felt utenfor ulvesona. Ingen av de registrerte familiegruppene i Norge og i grenserevir ble felt under lisensfelling forrige vinter, men for en av ynglingene i grenserevir (Gråberget) ble det ikke registrert noen lederhann i overvåkingsperioden, noe som reduserer muligheten for et nytt kull i Gråberget i år. I tillegg har Økokrim opplyst at de etterforsker illegal felling av ytterligere to ulver i Innlandet fylket i januar 2025, men nærmere informasjon om disse dyrene er per i dag ikke offentlig kjent.

Foreløpige data om ungekull er forenelige med at det våren 2025 er født ungekull i to helnorske revir (Setten og Disenå) og to grenserevir (Kymmen og Kynna). Det er så langt kun i grensereviret Kymmen at yngling er bekreftet, men dersom kull bekreftes og grensestatus er uendret også for de øvrige tre revirene vil dette utgjøre totalt 3 ungekull (to helnorske pluss halvparten av to grenserevir) i 2025-2026. Miljødirektoratet påpeker imidlertid at dataene per nå er svært usikre, og at endelige tall først vil foreligge i juni 2026. Det kan følgelig skje endringer både ved at revir som per nå vurderes forenelige med at det er født ungekull i 2025 ikke lar seg verifisere, eller at det kan bli oppdaget nye ungekull i løpet av vinteren i revir som det per nå ikke er gjort registreringer i.

Miljødirektoratet peker videre på utfordringer knyttet til både ulovlig jakt og innavl. Mange ulver forsvinner av ukjente årsaker, og eksempelvis ble det ikke funnet spor etter Rotnaflokken i 2024-2025, selv om flokken eksisterte i 2023-2024. Videre viser direktoratet til at Økokrim har opplyst at to dyr ble ulovlig felt i Eidskog kommune innenfor ulvesona i januar 2025. Direktoratet viser til at omfanget av voksne dyr som forsvinner mellom sesonger er betydelig, og at forvaltningen må være oppmerksom på at revir både kan og vil forsvinne mellom sesonger selv uten lisensfelling. Om den genetiske situasjonen viser direktoratet til felles retningslinjer med svenske myndigheter som sier at genetisk verdifulle individer (immigranter og deres avkom) så langt det er mulig skal unntas fra felling. Så langt er den skandinaviske ulvebestanden grunnlagt av kun 7 ulike immigranter, som har fått valper som igjen har fått valper. Miljødirektoratet setter som forutsetning for lisensfellingskvoter i alle regioner at forvaltningen må sørge for at tilstrekkelig mange immigranter fra den finsk-russiske bestanden klarer å vandre inn og etablere seg i den skandinaviske bestanden. Dette har svært stor betydning for bestandens langsiktige overlevelse, og uten innvandring må bestanden forvaltes på et vesentlig høyere bestandsnivå enn dagens samlede bestandsmål i Norge og Sverige for å sikre overlevelsen. Konkret anbefaler direktoratet at statsforvalterne bør ha myndighet til å kunne stoppe lisensfelling ved mistanke om at genetisk verdifulle dyr er på vandring i områdene der lisensfelling pågår. Direktoratet påpeker også at det er særlig utfordrende med lisensfelling av ulv i region 8 sett opp mot ønsket om å få inn immigranter fra den finsk-russiske bestanden til vår bestand, men

vurderer at avveiningen rovviltnemnda har gjort i sitt vedtak er på linje med det rådet direktoratet ga om lisensfelling forrige vinter.

Til kvotens størrelse vurderer Miljødirektoratet det som sikkert at Stortingets bestandsmål vil kunne oppnås innenfor ulvesonen, uavhengig av hvor mange streifende eller nyetablerte ulver som felles utenfor ulvesonen. Det er reguleringene av bestanden innenfor ulvesonen som er avgjørende for om de to delmålene i bestandsmålet nås eller ikke. Direktoratet peker videre på at det for inneværende sesong er knyttet stor usikkerhet til om det vil bli registrert mange nok kull denne vinteren til å oppnå bestandsmålet sesongen 2025-2026, men anser mulighetene for at det er eller kan bli etablert nye revirmarkerende par som kan produsere valper kommende vår innenfor ulvesonen som gode og at muligheten for å kunne oppnå bestandsmålet sesongen 2026-2027 forblir på samme nivå uavhengig av om det skulle bli felt noen streifende individer langt utenfor ulvesonen. Miljødirektoratet har også redegjort for kvotene på totalt 48 ulver i Sverige, at målet for denne vinterens uttak er å redusere antallet ulver til 270, og at vedtakene ikke berører grenserevir som deles med Norge.

Miljødirektoratet vurderer at vedtakene om lisensfelling utenfor ulvesonen mest sannsynlighet ikke vil berøre noen av de 7 kjente ulverevirene (5 helnorske og 2 grenserevir) som var igjen etter lisensfelling innenfor ulvesona forrige vinter. Direktoratet gjør imidlertid oppmerksom på at det er gjort noen DNA-funn fra ledertispa i Julussareviret som viser arealbruk lenger nord enn tidligere registrert, og at muligheten for at ulv fra Julussareviret benytter areal utenfor ulvesona er noe større denne sesongen enn forrige sesong. Videre er lederhannen i reviret ikke identifisert etter 5. januar 2025, og det er kjent at eventuell utskifting av lederdyr kan gi endringer i arealbruk. Miljødirektoratet gjør ikke rettslige vurderinger av hjemmelsgrunnlaget, og viser til at Klima- og miljødepartementet er best til å vurdere rekkevidden av nml. § 18.1 c i en situasjon der de foreløpige dataene om bestandssituasjonen gir stor usikkerhet ved om bestandsmålet oppnås denne sesongen.

Videre vurderer direktoratet at felling i tråd med de vedtatte kvotene, under noen forutsetninger, ikke vil true den skandinaviske ulvebestandens overlevelse. Denne vurderingen bygger på en forutsetning om at forvaltningen sørger for at tilstrekkelig mange immigranter fra den finsk-russiske bestanden klarer å vandre inn og etablere seg i den skandinaviske bestanden. Dette har svært stor betydning for bestandens langsiktige overlevelse, og uten innvandring må bestanden forvaltes på et vesentlig høyere bestandsnivå enn dagens samlede bestandsmål i Norge og Sverige for å sikre overlevelsen.

Når det gjelder skader og skadehistorikk beskriver Miljødirektoratet at dette varierer mye mellom år og områder, og at det er vanskelig å forutse hvor ulveskader kan oppstå. I 2023 og 2024 ble det påvist henholdsvis 450 og 275 skader av ulv på sau, og per 30. oktober 110 skader i 2025. Antall sau erstattet som tapt til ulv er imidlertid høyere, og 1509 sau ble erstattet i 2024. Tallene for tamrein viser at det totalt er påvist 174 dyr tapt til ulv i Norge perioden 2015-2024, og per 30. oktober 10 skader i 2025..

Tilleggs vurdering fra Miljødirektoratet

Miljødirektoratet ga en tilleggsvurdering 19. november 2025, med bakgrunn i nye opplysninger fra Statens naturoppsyn om to ulver observert like nord for ulvesona og spørsmål fra departementet om hvordan eventuell felling av disse påvirker bestandsmåloppnåelsen under forutsetning at dyrene er tilhørende Julussareviret. Direktoratet beskriver at virkningen av uttak av ett navngitt revir vanskelig kan gjøres med høy presisjon. Tallene er svært små, og tilfeldigheter vil kunne vippe antallet ynglinger den ene eller andre veien.

Direktoratet vurderer at et uttak av ett eller begge lederdyrene i Julussareviret med sikkerhet vil påvirke muligheten for å oppnå det nasjonale bestandsmålet for ulv ved neste reproduksjon (våren 2026) negativt, og at det vil virke inn på både målet om 4-6 ungekull totalt og målet om 3 helnorske ungekull. Ved et eventuelt uttak av Julussareviret denne sesongen, vil en være avhengig av nyetableringer som produserer ungekull til våren for å oppnå bestandsmålet. Miljødirektoratet anser muligheten for å oppnå bestandsmålet forutsatt at Julussareviret felles, for å være mindre enn femti prosent.

Når det gjelder arealbruken viser Miljødirektoratet til at informasjonen fra Statens naturoppsyn om at to ulver er blitt registrert sammen like nord for ulvesona, gjør det mer sannsynlig at ulveparet denne sesongen benytter areal også utenfor ulvesona. Det er mye usikkerhet knyttet til hvilke to ulver som er registrert, men gitt informasjonen som foreligger også fra DNA-funn ser direktoratet det som mest sannsynlig at det er Julussaparet som er blitt registrert utenfor ulvesona.

På denne bakgrunn endrer direktoratet sin vurdering om at ingen av de syv revirene fra forrige sesong vil bli berørt av lisensfelling utenfor ulvesona. Ulver som har en svært liten andel av sin aktivitet utenfor ulvesona, kan bli felt siden lisensfelling i disse områdene har vist seg å kunne være svært effektiv. Direktoratet endrer følgelig til at det kun er seks revir fra forrige sesong som ikke ser ut til å bli berørt av den forestående lisensfelling utenfor ulvesona.

Departementet viser ellers til de faglige tilrådingene i sin helhet.

Klima- og miljødepartementets vurdering

Rettslige utgangspunkter

Saken er behandlet etter naturmangfoldloven (nml.) § 18 og rovviltforskriften §§ 3, 4, 7 og 10. Videre har departementet, i henhold til nml. § 7, lagt prinsippene i nml. §§ 8 til 10 og 12 til grunn som retningslinjer. Det samme gjelder nml. § 14 om andre viktige samfunnsinteresser. Prinsippet i nml. § 11 om at tiltakshaver bærer kostnadene ved miljøforringelse, anses ikke relevant i denne saken. Også forvaltningsmålet for arter i nml. § 5 er trukket inn i skjønns-vurderingen.

På rovviltfeltet må forvaltningsmålet etter nml. § 5 sees i sammenheng med de vedtatte bestandsmålene som Stortinget har fastsatt for de fire store rovdyrartene, og skal forstås slik

at det ikke er til hinder for en geografisk differensiert rovviltforvaltning, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 376. Nml. § 5 og prinsippet om en geografisk differensiert rovviltforvaltning er konkretisert i rovviltforskriften §§ 3 og 4 og de regionale forvaltningsplanene for rovvilt. Det nasjonale bestandsmålet for ulv er lagt til deler av forvaltningsregionene 4 og 5, jf. rovviltforskriften § 4. For de øvrige regionene er det ikke fastsatt mål om ynglinger av ulv.

Avgjørelsen bygger på vitenskapelig kunnskap om ulvens bestandssituasjon og effekten av påvirkninger. Departementet har også lagt vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder samisk bruk. Departementet anser at kunnskapsgrunnlaget oppfyller kravene i nml. § 8. Departementet vurderer at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger avgjørelsen kan ha for naturmiljøet. Føre-var-prinsippet i nml. § 9 får derfor mindre betydning.

Departementet skal ta stilling til om det skal gis lisensfellingskvoter for ulv utenfor ulvesona som vedtatt av rovviltnemndene i region 1, 2, 3, 4-5, 6 og 8 for å begrense veksten og/eller utbredelsen av ulvebestanden, jf. rovviltforskriften § 10. Lisensfelling kan tillates for å avverge skade på blant annet husdyr eller tamrein eller for å ivareta offentlige interesser av vesentlig betydning, jf. rovviltforskriften § 2 bokstav g og nml. § 18 første ledd bokstav b og c. Nml. § 18 andre ledd stiller som vilkår at vedtak bare kan treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Skadeomfang og fremtidig skadepotensial, jf. nml. § 18 første ledd bokstav b

Etter nml. § 18 første ledd bokstav b kan uttak av ulv tillates for å «avverge skade» på blant annet husdyr og tamrein. Nml. § 18 er utformet med sikte på å gjennomføre Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1, jf. lovens forarbeider (Ot.prp. nr. 52 (2008-2009)). I begrepet «avverge» ligger at felling kan skje som et forebyggende tiltak, jf. HR-2021-662-A. I lys av Bernkonvensjonen må det stilles visse minstekrav til skadenes alvorlighet og omfang, jf. HR-2021-662-A, som gjaldt tre vedtak fra Klima- og miljødepartementet om felling av ulv.

Det framgår av Miljødirektoratets tilråding at ulveskader varierer mye, både mellom år og mellom områder, og er vanskelig å forutse. Det blir årlig påvist ulveskader på beitedyr, og per 30. oktober er det ifølge direktoratets tilråding påvist 110 sau/lam og 10 tamrein tapt til ulv i 2025. De to siste årene har det blitt erstattet henholdsvis 1943 og 1509 sau/lam tapt til ulv i hele landet, og 183 og 250 tamrein. Skader på beitedyr er erfaringsmessig forårsaket i stor grad av enslige, oftest unge, streifende ulver utenfor ulvesonen. Streifulv har stor vandringskapasitet og uforutsigbar områdebruk, og kan i prinsippet dukke opp hvor som helst i landet. Departementet legger til grunn at det kan oppstå skader på beitedyr av et visst omfang dersom streifulver kommer inn i områder utenfor ulvesonen. Departementet viser til at det skal være en lav terskel for felling av ulv som utgjør et skadepotensial utenfor ulvesonen, jf. prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning. På denne bakgrunn finner departementet at vilkåret i nml. § 18 første ledd bokstav b er oppfylt for felling av ulv i alle områder utenfor ulvesonen.

Når det gjelder reviretablerte ulver har disse en forutsigbar og avgrenset områdebruk, og i ulverevir i områder uten beitedyr på utmarksbeite vil det følgelig være lavt skadepotensial. I de delene av regionene hvor det er beitedyr på utmarksbeite, vil det imidlertid kunne oppstå skadesituasjoner dersom det etablerer seg ulverevir. I tråd med prinsippet om geografisk differensiert forvaltning, skal det være en lav terskel for felling av ulv utenfor ulvesonen. På denne bakgrunn anser departementet at det er grunnlag også for felling av eventuelle reviretablerte ulver etter nml. § 18 første ledd bokstav b i beiteprioriterte områder utenfor ulvesonen i de aktuelle regionene. Unntaket er den del av region 5 som ligger nord for ulvesonen og øst for Glomma i Stor-Elvdal, Rendalen og Engerdal kommuner og utenfor beiteområdene til Sølendalen hamnelag og Elgå reinbeitedistrikt. I likhet med rovviltmyndighetene i region 4 og 5 vurderer departementet at det ikke er grunnlag for felling av reviretablerte ulver etter nml. § 18 første ledd bokstav b i denne delen av region 5. I dette området er det ikke tamrein, det slippes i liten grad sau på utmarksbeite, samt at skadeomfanget og skadepotensialet for storfe på beite er lavt. Lisensfelling i dette området er derfor nærmere vurdert etter nml. § 18 første ledd bokstav c.

Offentlige interesser av vesentlig betydning, jf. nml. § 18 første ledd bokstav c

Tidligere erfaring viser at etableringer av ulverevir i den del av region 5 som ligger nord for ulvesonen og øst for Glomma i Stor-Elvdal, Rendalen og Engerdal kommuner og utenfor beiteområdene til Sølendalen hamnelag og Elgå reinbeitedistrikt, kan benytte areal både innenfor og utenfor ulvesonen. Foreløpige data viser tilstedeværelse av et ulvepar sør i dette området. Miljødirektoratet påpeker at det på ettersommeren er gjort noen DNA-funn fra ledertispa i Julussareviret som viser arealbruk lenger nord enn tidligere, noe som øker muligheten for at ulv fra Julussareviret denne vinteren kan benytte også noe areal nord for ulvesona. I tillegg har Statens naturoppsyn nylig orientert om at det er registrert to ulver like nord for grensen til ulvesona den 16. oktober 2025. Identiteten til disse to ulvene er ukjent grunnet mangel på DNA-funn, men Miljødirektoratet vurderer det som mest sannsynlig at det er Julussaparet som er blitt registrert utenfor ulvesona.

Departementet anser at det er alternativet om uttak for å ivareta "andre offentlige interesser av vesentlig betydning" som er relevant i slike tilfeller, og vurderer derfor om det er grunnlag for lisensfelling av reviretablerte ulver i dette området etter nml. § 18 første ledd bokstav c.

I HR-2021-662-A uttaler Høyesterett blant annet at nml. § 18 første ledd bokstav c åpner for å trekke inn et bredt spekter av offentlige interesser. For at felling skal kunne besluttet, må disse interessene samlet sett gjøre seg gjeldende i så vesentlig grad at de veier tyngre enn de vernehensyn som også gjør seg gjeldende, jf. avsnitt 101. Høyesterett understreket at vurderingen må gjøres konkret, men at det Stortinget omtalte som distriktpolitiske hensyn i Innst. 257 L (2016-2017) Endringer i naturmangfoldloven (felling av ulv m.m.) vil ha vesentlig vekt.

Etter nml. § 18 andre ledd andre punktum, skal det ved vurdering av uttak av rovvilt etter nml. § 18 første ledd bokstav c legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd. Departementet viser til at det i Norge ble registrert 4,5 ungekull (hvorav 3 helnorske)

inkludert halvparten av grenserevir i registreringssesongen 2024-2025. Bestandsmålet var dermed oppnådd ved siste statusrapportering fra Rovdata. Videre er den foreløpige kunnskapen om bestandssituasjonen denne vinteren forenlig med at det er født 2 helnorske ungekull og 2 i grenserevir, noe som gir 3 ungekull totalt. Foreløpige tall viser følgelig en bestand mindre enn både bestandsmålet på 4-6 ungekull, og kravet om 3 helnorske ungekull, og Miljødirektoratet vurderer at det er stor usikkerhet om bestandsmålet oppnås denne sesongen. Av tilleggsvurderingen fra Miljødirektoratet fremgår det videre at man ved et eventuelt uttak av Julussareviret denne sesongen vil være avhengig av nyetableringer som produserer ungekull kommende vår for å oppnå bestandsmålet. Forutsatt at Julussareviret felles anser direktoratet muligheten for å oppnå bestandsmålet for å være mindre enn 50 prosent. Departementet legger til grunn at hensynet til å forvalte ulvebestanden i tråd med bestandsmålet i nåværende bestandssituasjon taler imot å inkludere reviretablerte ulver i lisensfellingskvoten utenfor ulvesonen. Departementet viser samtidig til at kunnskapen om bestandssituasjonen denne vinteren er foreløpig, og at det først er når vinterens registreringer er ferdigstilt, at man med sikkerhet vet hvordan bestanden er i forhold til bestandsmålet. Den samlede kvoten er som nevnt høy. Departementet har som nevnt likevel vurdert at det er lite sannsynlig at hele kvoten vil bli tatt ut. Utover vinteren vil bestandstallene for ulv gradvis bli sikrere og det vil foreligge ytterligere informasjon om det faktiske omfanget av uttak ved lisensfelling. Departementet vil med utgangspunkt i dette fortløpende vurdere eventuelle behov for tiltak for å bidra til å nå bestandsmålet.

I Innst. 257 L (2016-2017) uttalte komitéflertallet at "dersom ulvebestanden virker negativt på den distriktpolitiske målsettingen om å opprettholde en spredt bosetting i Norge, kan det gi hjemmel for uttak". Flertallet peker på at en sammensatt vurdering av ulike faktorer må avgjøre om dette vilkåret er oppfylt, og at negativ påvirkning på blant annet "beitenæring, annen næringsvirksomhet, jakt, lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold av generell karakter", må anses som faktorer som kan oppfylle vilkåret om distriktpolitiske hensyn. I HR-2021-662-A uttalte Høyesterett om komitéflertallets uttalelser i Innst. 257 L (2016-2017) at:

"Samlet sett må stortingsflertallet forstås slik at det i utgangspunktet er en presumsjon for at ulv som oppholder seg utenfor ulvesonen, kan felles etter § 18 første ledd bokstav c dersom det nasjonale bestandsmålet er oppfylt. Men flertallet understreket at vurderingene må gjøres konkret i det enkelte vedtak."

I saksframlegget til rovviltnemndenes vedtak, har sekretariatet vurdert flere momenter, slik som hensyn til bestandsmålet, beitenæring, jakt og psykososiale forhold, samt forutsigbarhet og tillitt knyttet til prinsippet om geografisk differensiert forvaltning. Basert på opplysningene som forelå på det tidspunkt vurderte sekretariatet det som sannsynlig at ulvebestanden vil være over bestandsmålet kommende år, og at dette tilsa at terskelen for felling utenfor ulvesona senkes. Sekretariatet mener hensyn til beitenæring, frykt og psykososiale forhold kun kan tillegges mindre eller begrenset vekt i den samlede vurderingen av offentlige interesser av vesentlig betydning. Når det gjelder hensyn til jaktutøvelse og inntekter fra jakt

er dette et moment sekretariatet vurderer kan tillegges vekt i en samlet vurdering. Sekretariatet peker videre på at forutsigbarhet er et sentralt hensyn bak prinsippet om differensiert forvaltning, noe som også bidrar til å øke tilliten til rovviltforvaltningen og konfliktdemping. Når bestandsmålet for ulv er nådd innenfor ulvesona er det sekretariatets vurdering at de offentlige hensynene som taler for felling av eventuelle reviretablerte ulver i det aktuelle området utenfor ulvesona tyngre enn vernehensynene som taler mot felling. Departementet mener hensynene sekretariatet trekker frem, som inngår i en vurdering av distriktpolitiske hensyn, er relevante hensyn i vurderingen.

I HR-2021-662-A la Høyesterett til grunn at hensynet til å sikre forutsigbarhet og konfliktdemping i forvaltningen, og å øke tilliten til rovviltforvaltningen, var hensyn som kunne tillegges atskillig vekt i vurderingen etter nml. § 18 første ledd bokstav c. Høyesterett uttalte at:

"I et demokratisk samfunn som vårt vil en grunnleggende folkelig tillit til myndighetens forvaltning av rovdyr – også blant dem som lever nærmest rovdylene – ha betydning for mulighetene til på lengre sikt å nå sentrale vernehensyn i rovdyrpolitikken. Det må kunne legges til grunn at forutsigbarhet i forvaltningen og andre konfliktdempende tiltak vil bidra til å styrke denne tilliten. Både for livsutfoldelse og investeringer vil det kunne ha betydning at de som bor og arbeider utenfor ulvesonen, kan regne med at ulv ikke på varig basis tar opphold der."

Departementet viser til at prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning er et grunnleggende element i forvaltningen av rovvilt, og et hovedvirkemiddel for å oppnå den todelte målsettingen om å ha både bestander av store rovdyr i Norge og ivareta hensynet til beitenæringen. Det følger av prinsippet at bestandsmålet for ulv primært skal oppnås innenfor ulvesonen, og at det er ønskelig å begrense utbredelsen av ulv utenfor dette området. Departementet mener at hensynet til en tydelig og forutsigbar soneforvaltning taler for felling av eventuelle reviretablerte ulver utenfor ulvesonen. Med tanke på hensynet til en tydelig og forutsigbar soneforvaltning viser departementet også til Stortingets vedtak og uttalelser ved behandlingen av representantforslag 64 S (2020-2021), der det både ble fattet vedtak om at det kun er Stortinget som har myndighet til å fatte vedtak om endringer i den nasjonalt fastsatte ulvesonen, og vedtak om å stoppe enhver utvidelse av ulvesonen, herunder midlertidig utvidelse eller buffersoner. Dette taler etter departementets vurdering for å åpne for lisensfelling også av reviretablerte ulver i lisensfellingskvoten utenfor ulvesonen.

Etter departementets vurdering er det viktig at forvaltningen av ulv videre bidrar til å holde konfliktnivået på et så lavt nivå som mulig. Dette er krevende da dette er et polarisert politikkområde med klare interessenetninger, noe som betyr at et hvert vedtak uansett utfall vil kunne være konfliktdrivende for noen og konfliktdempende for andre. En tydelig og forutsigbar soneforvaltning, der bestandsmålet for ulv på best mulig måte oppnås innenfor ulvesonen, er den balansen Stortinget har vedtatt og vurdert som mest konfliktdempende.

Etter departementets vurdering må disse føringene legges til grunn, og forvaltningen innrettes på en mest mulig forutsigbar måte innenfor disse rammer.

Etter en samlet vurdering, med særlig vekt på hensynet til en tydelig og forutsigbar soneforvaltning jf. prinsippet om en differensiert forvaltning, og betydningen dette har for å dempe konflikt knyttet til forvaltning av ulv og sikre tillit til forvaltningen, finner departementet at det foreligger offentlige interesser av vesentlig betydning som tilsier felling av revirhevdende ulver i det aktuelle området rett nord for ulvesona, jf. nml. § 18 første ledd bokstav c. Det vises blant annet til at det ikke dreier seg om genetisk verdifull ulv. Departementet finner at disse hensyn veier tyngre enn hensynet til usikkerheten om oppnåelse av bestandsmålet for ulv.

Lisensfellingsperiodens varighet

Lisensfellingsperioden utenfor ulvesonen er satt til 1. desember - 31. mai, jf. rovviltforskriften § 10 femte ledd bokstav e. Til sammenligning er lisensfellingsperioden innenfor ulvesonen betydelig kortere og satt til 1. januar - 15. februar. Årsaken til avgrensingen innenfor ulvesonen er at det vil være parring, yngling og årsvalper som kan bli berørt av lisensfelling. At lisensfelling ikke starter før 1. januar, har sammenheng med at man må sikre at årsvalpene er store nok til å kunne overleve på egen hånd dersom foreldredyr blir skutt. At lisensfelling avsluttes 15. februar, har sammenheng med at perioden for parring i etablerte ulvepar da starter, og dersom hannen blir skutt og ei drektig tise blir værende igjen alene, vil tisa få utfordringer med å forsørge seg selv og valpene.

Utenfor ulvesonen er lisensfelling i hovedsak rettet mot enslige ulver. De samme biologiske forhold som ved lisensfelling innenfor ulvesona gjør seg derfor i liten grad gjeldende, og lisensfellingsperioden har derfor lenger varighet utenfor ulvesona. I tilfeller der det skjer pardannelser og eventuell reproduksjon vil imidlertid de samme biologiske forhold gjøre seg gjeldende også utenfor ulvesonen. Av kommentarene til rovviltforskriften § 10 framgår blant annet følgende om slike forhold:

"Der en lisensfelling utenfor ulvesonen kan berøre årsvalper bør ikke lisensfelling starte før 1. januar. Videre bør lisensfelling utenfor ulvesonen som kan berøre kjente, nye pardannelser avsluttes 15. februar."

Når overvåkningsdata underveis i lisensfellingsperioden sannsynliggjør at det er etablerte ulvepar i områder utenfor ulvesonen, vurderer departementet det slik at biologiske og dyreetiske hensyn medfører at det er nødvendig å vurdere innskrenking av lisensfellingsperiodens varighet i aktuelle områder dersom slike dyr ikke blir felt innen 15. februar. For eventuelle familiegupper av ulv, vil dette gjelde også i perioden fram til 1. januar.

Ettersom lisensfellingkvoten omfatter eventuelle reviretableringer eller endret områdebruk som først blir registrert etter departementets vedtak, stilles det følgende vilkår for å ivareta de biologiske og dyreetiske hensynene:

- Dersom det blir påvist pardannelser innenfor fellingsområdet vurderer Statsforvalteren behovet for å stanse lisensfelling i det aktuelle område etter 15. februar.
- Dersom det blir påvist revir med årsvalper innenfor fellingsområdet, vurderer Statsforvalteren behovet for å utsette oppstart av lisensfelling i det aktuelle området til 1. januar.

Disse vilkårene er innholdsmessig i samsvar med de vilkårene nemndene i region 4 og 5 selv har satt i sitt vedtak.

Departementet legger ikke med dette opp til en fast etablering av ulv i områder utenfor ulvesonen. Det er likevel en forutsetning for å ha en lang lisensfellingsperiode utenfor ulvesonen at det tas nødvendige hensyn til ulvens biologi i tilfeller der det påvises revirmarkerende par eller familiegrupper. Departementet vil i denne sammenheng understreke at tidligere års erfaringer har vist at lisensfelling av revirhevdende ulver er svært effektivt under gode snøforhold. De nødvendige forbehold om avgrensning av lisensfellingsperioden forventes derfor ikke å ha noen praktisk betydning ved eventuelle reviretableringer utenfor ulvesonen. Departementet viser i denne sammenheng også til at det kan vurderes uttak gjennom oppdrag til Statens naturoppsyn dersom det skulle skje at etablerte ulverevir utenfor ulvesona ikke blir felt under lisensfelling.

Vilkåret om at uttaket ikke må true bestandens overlevelse

Det følger av nml. § 18 andre ledd at vedtak etter bestemmelsens første ledd bokstav a til f bare kan treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Vilkåret må vurderes konkret i den enkelte sak, og terskelen kan tenkes å variere avhengig av blant annet fellingsgrunnlaget og kunnskapsgrunnlaget, jf. HR-2021-662-A. Eventuell usikkerhet om den fremtidige utviklingen av en bestand har betydning i vurderingen, og det ligger en viss margin i begrepet «truer» bestandens overlevelse, jf. HR-2021-662-A.

Ulven er kategorisert som kritisk truet (CR) i norsk rødliste for arter 2021 og sterkt truet i svensk rødliste for arter (2020). Når det gjelder effekten av påvirkninger, jf. nml. § 10, foreligger det årlige rapporter om bestandsstatus og annen vitenskapelig kunnskap som gir betydelig kunnskap om den samlede belastningen rovdyrartene utsettes for. For ulv er det kjent at det forekommer tilfeller av ulovlig jakt, noe som gir noe økt usikkerhet som tilsier at det bør legges inn en viss sikkerhetsmargin med tanke på bestandsutviklingen det enkelte år. Øvrig avgang skjer i hovedsak gjennom lisensfelling og skadefelling, og miljøforvaltningen har derfor god oversikt over de negative påvirkningsfaktorene på ulvebestanden. At bestanden årlig kartlegges svært detaljert ved snøsporing og DNA-analyser gir også god oversikt over endringer mellom år.

Som følge av at den skandinaviske ulvebestanden er basert på et fåtall ulver (per i dag totalt 7 immigranter) er den genetiske situasjonen med høy grad av innavl alvorlig. Miljødirektoratet understreker dette og at det er en forutsetning for bestandens overlevelse at forvaltningen sørger for at tilstrekkelig mange immigranter fra den finsk-russiske bestanden

klarer å vandre inn og etablere seg i den skandinaviske bestanden. Eventuelle utilsiktede felling av genetisk verdifulle individer på vandring er et betydelig risikomoment, og direktoratet vurderer at GPS-sender på slike individer er et tiltak som har vist seg å kunne fungere i praksis. Departementet deler denne vurderingen og er enig med direktoratet at det er nødvendig å sette vilkår om at statsforvalterne i alle regioner har myndighet til å kunne stoppe lisensfelling ved mistanke om at genetisk verdifulle dyr er på vandring i områdene der lisensfelling pågår. I slike tilfeller bør statsforvalteren ha nær kontakt med Miljødirektoratet for blant annet vurdering av mulighetene for bruk av GPS-sender og eventuell flytting av ulv.

Når det gjelder kvoten i Sør-Varanger kommune i region 8 beskriver Miljødirektoratet denne som særlig utfordrende sett opp mot ønsket om å få inn immigranter fra den finsk-russiske bestanden til Sør-Skandinavia. Det må legges til grunn at kvoten i praksis retter seg mot ulv som med stor sannsynlighet kommer fra den finsk-russiske bestanden, noe som må avveies opp mot behovet for å redusere skadepotensialet på tamrein. Det har de siste to årene vært registrert flere individer i Sør-Varanger kommune, det er registrert skader på tamrein og lisensfelling kan være et aktuelt virkemiddel for å forsøke å redusere tap og skadepotensial. Individene som har blitt registrert i Sør-Varanger har tilhold vesentlig nærmere den finsk-russiske bestanden enn den skandinaviske bestanden, og det er andre individer i den finsk-russiske bestanden som har vesentlig kortere vandringsvei til Sør-Skandinavia. Ulv fra den finsk-russiske bestanden har begrenset verdi for den skandinaviske bestanden så lenge de oppholder seg så langt nord, og det har frem til nå blitt vurdert som lite aktuelt å vurdere flytting av individer fra området og sørover til ulvesona. Departementet mener likevel at statsforvalteren også i dette området skal ha myndighet til å kunne stoppe lisensfelling og ha nær kontakt med Miljødirektoratet, slik at mulighetene for bruk av GPS-sender og eventuell flytting av ulv også kan vurderes for genetisk verdifulle individer i dette området.

Under forutsetning at forvaltningen sørger for at tilstrekkelig mange immigranter fra den finsk-russiske bestanden klarer å vandre inn og etablere seg i den skandinaviske bestanden, vurderer Miljødirektoratet at de vedtatte kvotene ikke vil true bestandens overlevelse. Departementet legger disse vurderingene til grunn, og med vilkåret om at statsforvalterne i alle regioner har myndighet til å kunne stoppe lisensfelling ved mistanke om genetisk verdifulle individer på vandring, finner vi at vilkåret om at uttaket ikke må true bestandens overlevelse er oppfylt for kvotene utenfor ulvesona som er vedtatt av rovviltneemndene i region 1, 2, 3, 4-5, 6 og 8, jf. nml. § 18 andre ledd.

Det er usikkerhet om bestandsmålet kan oppnås inneværende sesong, men direktoratet anser mulighetene for å kunne oppnå bestandsmålet neste sesong (2026-2027) forblir på samme nivå uavhengig av om det skulle bli felt noen streifende ulver langt utenfor ulvesonen. Departementet viser her også til direktoratets tilleggsvurdering etter observasjonen av et ulvepar nord for ulvesona som vurderes mest sannsynlig å kunne knyttes til Julussareviret. Miljødirektoratet har vurdert at felling av ulvene i Julussareviret vil bringe sannsynligheten for å oppnå bestandsmålet kommende vår til under femti prosent.

Departementet legger disse vurderingene til grunn, og anser det usikkert om bestandsmålet for ulv vil bli oppnådd inneværende sesong og etter neste yngling våren 2026.

Vilkåret om at formålet ikke kan nås på en annen tilfredsstillende måte

Det er et vilkår at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte, jf. nml. § 18 andre ledd. I vurderingen av vilkåret vil prinsippet om geografisk differensiert forvaltning veie tungt. Av rovviltforliket 2011 (Stortingets vedtak 687 i behandlingen av dokument 8:163 S (2010-2011)) framgår det at soneinndelingen må forvaltes tydelig. Dette innebærer at beitenæring og andre interesser skal tilpasses rovvilt i de områder der rovvilt har prioritet, mens det i prioriterte beiteområder skal være lav terskel for å tillate uttak av rovdyr som gjør skade på beitedyr. Stortinget har avgrenset en ulvesone som er prioritert område for denne arten.

Klima- og miljødepartementet viser til vurderingene over knyttet til skadepotensialet utenfor ulvesona samt hensynet til en tydelig og forutsigbar soneforvaltning jf. prinsippet om en differensiert forvaltning. Ut fra føringene i rovviltpolitikken finner departementet at det for å nå formål om å avverge skade og føre en tydelig soneforvaltning, ikke finnes annen tilfredsstillende løsning enn å åpne for lisensfelling av ulv utenfor ulvesona i region 1, 2, 3, 4-5, 6 og 8, jf. nml. § 18 andre ledd.

Øvrige anførsler

Om kvotens størrelse

Det anføres blant klagerne at den samlede kvoten for lisensfelling av ulv er altfor stor. Departementet er enig i at kvoten er høy. Kvotene gjenspeiler ikke faktisk forekomst av ulv utenfor ulvesona, og departementet anser det som svært lite sannsynlig at hele kvoten vil bli fylt i alle regioner. Departementet legger imidlertid til grunn at nemndene i sine kvotevedtak ønsker å ta høyde for mulig innvandring av streifuller, og at det er vanskelig å forutse i hvilke områder og i hvilket omfang dette kan skje. Departementet legger i denne vurderingen også særlig vekt på at Miljødirektoratet mener kvotestørrelsen ikke vil true ulvebestandens overlevelse eller være til hinder for oppnåelse av bestandsmålet.

Nemndenes myndighet

Blant klagerne er det stilt spørsmål ved rovviltnemndenes myndighet til å fatte vedtak om lisensfelling. Departementet viser her til at det er en etablert praksis for at myndigheten er lagt til de regionale rovviltnemndene når bestandsmål er oppnådd. Dette tydeliggjøres også av kommentarene til §§ 3 og 7 i rovviltforskriften, der det blant annet står:

«Når bestandsmålet for ulv er nådd, dvs. når det foreligger minst 4 ynglinger av ulv, der ynglinger i grenserevir teller med en faktor på 0,5, og revirene for minst 3 av disse i sin helhet ligger i Norge, har rovviltnemndene myndighet til å fatte vedtak om kvote for skadefelling eller lisensfelling av ulv, jf. forskriften § 7, § 8 og § 10.»

"I de tilfeller der de nasjonale bestandsmålene i regionen ikke er nådd har ikke rovviltnemnden myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling og jakt."

Siste endelige statusrapportering om den skandinaviske ulvebestanden fra Rovdata 2. juni 2024 viser at bestandsmålet for ulv ble oppnådd, og departementet anser på den bakgrunn at rovviltmyndighetene har myndighet til å vedta kvoter for lisensfelling av ulv.

Føre-var-prinsippet og ulv som kritisk truet art

Det anføres blant klagerne at ulv er en kritisk truet art, og at føre-var-prinsippet ikke er tilstrekkelig hensyntatt i vurdering av ulvebestandens overlevelse. Departementet viser i denne forbindelse til Miljødirektoratets vurderinger om at vedtakene ikke vil true ulvebestandens overlevelse, under visse forutsetninger som beskrevet nærmere over. Til ulvens status på Norsk rødliste for arter vil departementet vise til at dette er en direkte konsekvens av det nasjonale bestandsmålet Stortinget har vedtatt og føringene i rovviltpolitikken om at rovviltbestandene skal forvaltes så nær bestandsmålene som mulig.

Om Grunnloven § 112

Det anføres blant klagerne at nemndenes vedtak er i strid med Grunnloven § 112. Av dom i Høyesterett (HR-2021-662-A), som gjaldt tre vedtak om felling av ulv, står følgende vurdering om Grunnloven § 112:

«Grunnloven § 112 verner miljøet og gir rett til «en natur der produksjonsevne og mangfold bevares». Jeg kan ikke se at naturmangfoldloven § 18 er i strid med Grunnloven § 112, noe partene heller ikke har anført. Slik naturmangfoldloven og rovviltforskriften er utformet, kan jeg heller ikke se at § 112 får nevneverdig betydning som tolkningsfaktor i saken her.»

På denne bakgrunn kan departementet ikke se at vedtaket er i strid med Grunnloven § 112.

Om Naturavtalen (Kunming-Montreal rammeverket)

Det er blant klagerne anført at vedtaket strider mot mål 4 i Naturavtalen, som særlig omhandler trusler mot truede arter. For å følge opp den globale naturavtalen, inkludert mål 4, har regjeringen lagt frem en stortingsmelding med en ny nasjonal handlingsplan for natur. Departementet viser videre til at vedtak om lisensfelling, som alle vedtak om uttak av rovvilt, skal skje innenfor rammene av blant annet Bernkonvensjonen, naturmangfoldloven og Stortingets føringer for rovviltforvaltningen. Departementet kan på denne bakgrunn ikke se at rammeverkets overordnede målsetninger, kan tillegges særlig betydning i denne saken.

Ulvens økologiske rolle

Det anføres blant klagerne at lisensfelling kan medføre økologisk ubalanse, og at nemndene ikke har vurdert økologiske konsekvenser. Ulven har, som andre arter, både direkte og indirekte påvirkning på en rekke ting i økosystemene. Økosystemene er kompliserte systemer, og store rovdyrarter kan eksempelvis påvirke hverandre, byttedyr og mindre rovdyr, noe som igjen kan påvirke mindre byttedyr, vegetasjon, insekter osv. gjennom såkalte trofiske kaskadeeffekter. Den store graden av menneskelig aktivitet og påvirkning innebærer at ulven per i dag ikke har mulighet til å fylle hele sin økologiske rolle i stor skala, så lenge bestanden ikke tillates å øke. Departementet viser her også til beskrivelser i Meld.

St. 21 (2015-2016) *Ulv i norsk natur*, og at ulvens økologiske betydning og funksjon var del av vurderingsgrunnlaget da Stortinget vedtok gjeldende ulvepolitikk.

Åpen sak i Bernkonvensjonen

Det anføres blant klagerne at lisensfelling er i strid med Bernkonvensjonen, og vises også til at det er åpnet sak mot Norge og forvaltningen av ulv. Klima- og miljødepartementet ser alvorlig på at det i Bernkonvensjonen er åpnet sak mot norsk ulveforvaltning. Samtidig er det fra norsk side ment at forvaltningen er i tråd med forpliktelsene etter konvensjonen. Dette blant annet med bakgrunn i at Høyesterett ved to anledninger de senere år har kommet til at vedtak om lisensfelling både utenfor og innenfor ulvesona har vært i samsvar med forpliktelser etter Bernkonvensjonen.

Samlet vurdering

Departementet vurderer at et samlet uttak av dyr tilsvarende nemndenes vedtak om kvoter for lisensfelling utenfor ulvesona ikke vil true bestandens overlevelse. En særlig viktig forutsetning er å unngå utilsiktet felling av genetisk verdifulle ulver, og departementet setter derfor vilkår i alle regioner som reduserer mulighetene for felling av genetisk verdifulle individer. Videre har departementet kommet til at det er et skadepotensial eller offentlige interesser av vesentlig betydning i denne saken som oppfyller vilkårene i nml. § 18 første ledd bokstav b og c. Av hensyn til formål om å avverge skade og føre en tydelig soneforvaltning, ut fra føringene i rovviltpolitikken, er det heller ikke funnet annen tilfredsstillende løsning enn å åpne for lisensfelling av ulv utenfor ulvesona i region 1, 2, 3, 4-5, 6 og 8, jf. nml. § 18 andre ledd.

Departementets konklusjon

Klima- og miljødepartementet opprettholder rovviltnemndenes vedtak i alle regioner for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen i perioden 1. desember 2025 – 31. mai 2026. Den samlede kvoten er høy. Departementet vurderer likevel at det er lite sannsynlig at hele kvoten blir tatt ut. Utover vinteren vil bestandstallene for ulv gradvis bli sikrere og det vil foreligge ytterligere informasjon om det faktiske omfanget av uttak ved lisensfelling. Departementet vil med utgangspunkt i dette fortløpende vurdere eventuelle behov for tiltak for å bidra til å nå bestandsmålet. Det betyr samtidig at det ikke vil bli satt inn ekstra ressurser for å ta ut resterende kvote i regi av Statens naturoppsyn dersom kvotene ikke blir fylt.

Departementet har lagt vekt på historikk og potensial for skade fra ulv på beitedyr utenfor ulvesona i de aktuelle regionene. Departementet finner at det foreligger et potensial for skader som oppfyller vilkåret i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Unntaket er eventuelle revirhevdende ulver i et område nord for ulvesonen i region 5 der departementet finner at det foreligger offentlige interesser av vesentlig betydning som oppfyller vilkåret i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c. Departementet finner også at den vedtatte kvoten under visse forutsetninger ikke truer bestandens overlevelse, og at det ut fra føringene i rovviltpolitikken ikke er andre tilfredsstillende løsninger enn uttak gjennom lisensfelling.

Av hensyn til bestandens overlevelse og den genetisk alvorlige situasjonen i ulvebestanden, samt dyrevelferd knyttet til fellingsperiodens lengde ved lisensfelling rettet mot eventuelle revirhevdende ulver, setter departementet følgende vilkår gjeldende for alle lisensfellingsområder utenfor ulvesona:

- I alle regioner gjelder at statsforvalterne har myndighet til å kunne stoppe lisensfelling ved mistanke om at genetisk verdifulle dyr er på vandring i områdene der lisensfelling pågår.
- Dersom det blir påvist pardannelser innenfor fellingsområdet vurderer Statsforvalteren behovet for å stanse lisensfelling i det aktuelle området etter 15. februar.
- Dersom det blir påvist revir med årsvalper innenfor fellingsområdet, vurderer Statsforvalteren behovet for å utsette oppstart av lisensfelling i det aktuelle området til 1. januar.

Klagene er ikke tatt til følge.

Med hilsen

Lene Lyngby (e.f.)
ekspedisjonssjef

Torbjørn Lange
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Miljødirektoratet
Rovviltnemnda i region 1
Rovviltnemnda i region 2
Rovviltnemnda i region 3
Rovviltnemnda i region 4
Rovviltnemnda i region 5
Rovviltnemnda i region 6
Rovviltnemnda i region 8
Statsforvalteren i Agder
Statsforvalteren i Innlandet
Statsforvalteren i Møre og Romsdal
Statsforvalteren i Nordland
Statsforvalteren i Rogaland

Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Statsforvalteren i Trøndelag
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
Statsforvalteren i Vestland
Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

Adresseliste

Aktivt Rovdyrvern	Postboks 23	1641	RÅDE
Foreningen Våre	Postboks 195	2151	ÅRNES
Rovdyr			
Naturvernforbundet	Mariboegate 8	0183	OSLO
NOAH - for dyrs			
rettigheter			
Rovviltets Røst	Postboks 1410	2406	ELVERUM
Norge			
Ulv i hele Norge			